

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ**ПРИРОДА И ДРУШТВО**

РАЗРЕД	СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА	ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА
Четврти	2	72

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

- Оспособљавање ученика да на основу непосредног посматрања и упознавања природе и друштва, усмјерава сазнајне процесе о природи и друштву у мјесту и ужем завичају;
- да омогући разумијевање међусобне условљености и повезаности појава, односа и процеса у природи међу људима у друштву;
- да омогући разумијевање вриједности и улоге људског рада у мијењању природе;
- да активним учешћем у животу и раду колектива и средине омогући ученицима да, у складу са својим могућностима, схвате суштину односа међу људима и у друштву, да доживе своју статусну улогу равноправних чланова заједнице;
- да знају обиљежја која симболизују нашу земљу (химна, грб, застава).
- Развијање интересовања ученика за упознавање природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у том окружењу, те разумијевање узрочно- посљедичних односа природних богатстава и друштвених процеса.
- Оспособљавање ученика за самостално учење и тимски рад приликом проналажења информација о појавама и процесима у природи и друштву (користећи различите изворе и облике прикупљања информација), те развијање истраживачких компетенција ученика и компетенција за цјеложивотно учење.
- Развој животних вјештина ученика у заштити природе, ненасилном комуницирању, критичком мишљењу о заједничким питањима у друштвеном окружењу и одговорног укључивања у њихово рјешавање.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

- Оспособљавање ученика за сналажење у простору и употребу географске карте и картографских симбола, те представљање природног окружења у виду скице и плана.
- Проширивање стечених знања и искустава о завичају, широј околини и Републици Српској.
- Упознавање ученика са природно-географским карактеристикама Републике Српске, природним ресурсима и привредом Републике Српске, те дјелатностима људи које су условљене њеним специфичностима.
- Стицање знања о кретању тијела, изворима свјетлости, промјенама материјала, проводљивости, сличностима и разликама међу материјалима.
- Развијање научног погледа на свијет кроз развијање свијести о условљености природних појава.
- Разумијевање обиљежја и карактеристика биљака и животиња, те њихов значај за живот на Земљи.
- Развијање љубави, поштовања и припадности својој отаџбини, те очувања националних интереса и вриједности свога народа и народа који живе у Републици Српској.
- Развијање способности ученика за медијско изражавање и критичко кориштење медијских садржаја (приступа, анализе, вредновања и слања порука путем медија), те спречавање негативних утицаја медијских информација.
- Стицање знања, развијање вјештина и умијећа употребе информационо- комуникацијске технологије

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Ред. бр.	Теме	Оквирни број часова
1.	Оријентација у простору и Република Српска	28
2.	Природни ресурси и дјелатност људи	20
3.	Жива и нежива природа	16
4.	Комуникација и медији	8
	Укупно	72

ИСХОДИ УЧЕЊА И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

Наставна тема 1: Оријентација у простору и Република Српска (28 часова)

Посебни циљеви:

- проширивање и стицање основних знања о карактеристикама рељефа мјеста и околине;
- развијање позитивног и толерантног односа према идентитету других људи те уважавање различитости без обзира на националну, вјерску, полну или било коју другу припадност

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ

САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

Ученик ће:

- одредити главне и споредне стране свијета на рељефној географској карти;
- помоћу компаса за слијепе и оријентира из природе и окружења моћи да се оријентише у простору;
- уз помоћ модела и макета уочити и препознати облике рељефа ближе околине;
- израдити модел рељефа (брдо, равница, долина...);
- уз помоћ рељефних слика и макета разликовати равницу, брдо и планину;
- израдити план насеља или околине одређеног објекта (нпр. школе, поште...) и користи се њиме (одреди пут којим ће стићи до жељеног мјеста);
- одредити положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа у свом крају;
- објаснити положај и границе Републике Српске на географској карти БиХ;
- објаснити положај главног административног центра Републике Српске и остале веће градове и географске регије којима припадају;
- препознавати обиљежја Републике Српске (химна, застава и амблем);
- идентификовати значајне датуме за

- Оријентација у простору и картографска писменост (10)
Оријентација у простору.
Оријентација у околини.
Умањено представљање објеката (скица и план).
Рељеф и модел рељефа.
Географска карта и картографски знаци.
- Завичај и Република Српска (18)
Република Српска.
Завичај на карти Републике Српске.
Обиљежја Републике Српске.
Становништво Републике Српске (обичаји и традиција).
Градови Републике Српске.
Рељеф завичаја и Републике Српске.
Текуће и стајаће воде узавичају и Републици Српској.

<p>Републику Српску;</p> <ul style="list-style-type: none"> – идентификовати народе и поједине националне мањине које живе у Републици Српској; – идентификовати обичаје и традицију свог и других народа који живе у Републици Српској; – идентификовати и одредити положај на рељефној географској карти најпознатије планине, равнице и котлине Републике Српске; – на рељефној карти познавати положај најпознатијих ријека и језера (природна и/или вјештачка) Републике Српске; – познавати разлику између природних и вјештачких језера; – разликује изглед и специфичности рељефа завичаја на моделу рељефа; – на рељефној географској карти Републике Српске одреди положај најпознатије планине, равнице, ријеке, језера и/или саобраћајнице завичаја. 	
---	--

Наставна тема 2: Природни ресурси и дјелатност људи (20 часова)

Посебни циљеви:

- усвајање знања о временским приликама и природним богатствима, те заштити од елементарних непогода;
- проширивање знања о различитим дјелатностима људи, гранама привреде у ужој и широј околини

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ

САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разликовати појмове: вријеме, вјетар, падавине, елементарна непогода, клима, временска прогноза, метеоролошка станица; – користити знакове за обиљежавање временских појава; – читавати вриједност температуре воде и ваздуха помоћу термометра; – осмислити, креирати и водити календар природе; – разликовати начине одбране од елементарних непогода (суша, град, поплава); – идентификовати природна богатства у Републици Српској (шуме, пашњаци, равнице са плодним земљиштем, руде, минерални извори, природне љепоте) и њихов значај за живот човјека; – идентификовати националне паркове и 	<ul style="list-style-type: none"> • Природни ресурси (6) Временске прилике. Природна богатства. • Дјелатност људи (14) Привреда и гране привреде. Пољопривреда и гране пољопривредесточарство, земљорадња. Ратарство и повртларство. Воћарство и виноградарство. Сточарство, лов и риболов. Шумарство. Индустрија и занатство. Саобраћај. Трговина, угоститељство и туризам.
--	---

уочити њихов значај и начин заштите.

- Идентификовати гране привреде и производе и врсте услуга привредних грана;
- набројати главне гране пољопривреде;
- разликовати житарице, индустријске и крмне биљке;
- идентификовати начине заштите биљака од мраза, временских непогода и штеточина;
- идентификовати воћарске и виноградарске рејоне Републике Српске и разликовати ње појмове плантажни воћњак и виноград;
- уочити разлику између планинског и модерног сточарства и значај сточарских фарми за живот човјека;
- уочити значај гајења риба за човјека;
- разликовати индустријску и занатску производњу и моћи ње да наброји најважније индустријске производе у Републици Српској;
- идентификовати најважније занатске услуге и производе у Републици Српској и/или завичају;
- препознати значај и користи шума за човјека и идентификује опасности за шуме;
- на рељефној географској карти одредити положај главних путних праваца и саобраћајних центара у Републици Српској;
- повезати врсте и значај саобраћаја и саобраћајних веза са потребама људи;
- уочити значај друмског, жељезничког, воденог, ваздушног и поштанско-телеграфског саобраћаја у Републици Српској;
- уочити разлику између унутрашње и међународне трговине;
- идентификовати врсте туризма, значај и услове који су потребни за развој туризма у Републици Српској;
- идентификовати примјере међусобне повезаности различитих грана привреде (нпр. угоститељство и туризам,...);
- повезати различита занимања и дјелатност људи са потребама људи украју у којем живе.

Наставна тема 3: Жива и нежива природа (16 часова)

Посебни циљеви:

- развијање свијести о условљености природних појава;
- развијање научног погледа на свијет.
- Развијање свијести о врстама материјала, њиховим својствима и облицима кретања у природи

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ

Ученик ће:

- идентификовати основна обиљежја биљака (дишу, хране се, размножавају се, расту и развијају се) и услове потребне за развој биљке;
- разликовати улогу појединих дијелова биљке у исхрани и дисању биљке;
- разликовати начине размножавања биљака (из цвијета и сјемена, помоћу коријена, стабљике и листа);
- разликовати једногодишње, двогодишње и вишегодишње биљке;
- навести разлике између листопадног и четинарског дрвећа;
- уочити промјене код биљака у прољеће, љето, јесен, зиму;
- идентификовати услове потребне за раст и развој домаћих животиња;
- идентификовати начине размножавања домаћих животиња (како долазе на свијет-рађањем или се легу из јаја?).
- препознати кретање тијела према у различитим појавама;
- уочити и разликовати кретање тијела према облику путање и брзини;
- уочити отпор који се јавља при кретању тијела по површини другог тијела, кроз воду и ваздух;
- уочити како настаје звук;
- повезати начин произвођења различитих звукова са покретањем различитих предмета и појава.
- разликовати природне и вјештачке изворе свјетлости;
- повезати промјену величине и положаја сјенке са промјеном положаја извора свјетлости;
- разликовати три агрегатна стања материјала: чврсто, течност и/или гасовито;
- препознати и разликовати предмете из окружења који су направљени од различитих материјала (стакло, дрво, пластика, метал, гума, тканина, ...);

САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

- Биљке и животиње (6)
Обиљежја биљака.
Мијењање биљке током године.
Обиљежја животиња.
- Материјали и кретање(10)
Кретање и облици кретања.
Кретање и отпор.
Кретање производи звук.
Извори свјетлости.
Три стања материјала.
Материјали и њихове особине.
Повратне и неповратне промјене материјала.

<ul style="list-style-type: none"> – разликовати основне особине материјала: механичке (еластично, тврдо, ломљиво), топлотна (запаљиво и незапаљиво), провидност (провидни, непровидни); – идентификовати повезаност особина материјала и њихове употребе; – разликовати повратне (истезање, савијање, ширење, скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћивање) и неповратне (сагоријевање и рђање) промјене материјала 	
--	--

Наставна тема 4 : Комуникација и медији (8 часова)

Посебни циљеви:

- проширивање знања о комуникацији, њеним врстама и средствима комуникације
- развијање свијести о лошој али и доброј страни медија
- развијање свијети о начину заштите у дигиталном окружењу.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> – уочити да је комуникација једна од темељних животних вјештина; – идентификовати важност комуникације међу људима и значај у рјешавању животних питања; – разликовати и уочавати врсте комуникације: вербална (усмена и писана) и невербална (гестовна тј. поруке засноване на покретима тијела) директна и посредна, насилна и ненасилна. – разликовати врсте медија; – идентификовати обиљежја и анализирати предности и слабости традиционалних и савремених масовних медија (новине, часописи, ТВ, радио, интернет, друштвене мреже, платформе за размјену видео-записа); – уочити примјер позитивног и негативног утицаја информација из медија (примјер критичког размишљања о медијским садржајима); – користити доступне савремене медије за потребе наставе, водећи рачуна о свом здрављу; – планирати своје дневне активности и вријеме проведено уз ИКТ; – затражити помоћ уколико се суочи са 	<ul style="list-style-type: none"> • Комуникација (2) Комуникација међу људима. • Медији (6) Врсте медија. Штампани и електронски медији (традиционални и савремени масовни медији). Медијски садржај (позитивни и негативни утицаји). Сигурно кориштење електронских медија (дигитални медији и здравље).

непримјереним садржајем у дигиталном окружењу.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА

Садржаји везани за предмет:

Српски језик :причање, именовање, поздрављање, описивање годишњих доба, облачење у различитим годишњим добима. Богаћење ријечника и способности изражавања.

Математика (предмети у простору и односи међу њима,).

Ликовна култура (моделовање тродимензионалних облика).

Физичко васпитање (оријентација у простору, различите технике и врсте кретања које ученик иуводу уз подршку)

НАПОМЕНЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА

- Кроз сарадњу са Ресурсним центрима благовремено одговорити на индивидуалне потребе ученика које ће се у наставном процесу уочити.
- Приликом извођења наставе у највећој могућој мјери користи очигледна наставна средства, погодна за тактилно кориштење и манипулисање, рељефне облике и тродимензионалне моделе, макете.
- Ослањати се на чуло слуха те материјале који су погодни за припрему у аудио облику тако и имплементирати.
- Дидактичка средства која се користе у настави прилагодити претходном сазнању ученика, те његовом примарном каналу учења било да је чуло додира или слуха.
- Омогућити ученику додатну подршку по питању времена у ситуацијама када се нови садржаји усвајају или када се провјерава усвојено знање или вјештина.
- Демонстрацију активности требало би да прати што опширнији вербални опис како би ученик стекао што јаснију представу на који начин да изврши очекивану активност. При демонстрирању кад год је могуће користите стварни предмет о којем говорите, а затим рељеф, цртеж или слику. При демонстрацији покрета и радњи ученик с оштећењем вида треба бити модел. Демонстрирани предмет дати ученику у руке уз додатно говорно појашњење и довољно времена за перцепцију осталим осјетилима. При демонстрацији слику описати и објаснити у цјелини, а затим поједине дијелове.
- Прије гледања дијапозитива, филма, потребно је усмено објаснити ученика о садржају који ће се приказивати.
- Карте, шеме, дијаграми, таблице и скица за ученика с оштећењем вида требају бити индивидуалне.
- Пожељно је ученике из одјелења довести у прилику да у пару изводе активности са учеником оштећеног вида, како би се ученик оштећеног вида што више ослободио у интеракцији са вршњацима и потражио њихову подршку када је потребно.
- Код обраде садржаја из области оријентација у простору најбоље би било што више времена провести с учеником у шетњи, а ту прилику искористити да се ученик боље научи кретати уз помоћ пратиоца, али и уз помоћ бијелог штапа; макета мјеста, појединих насеља и зграда, рељеф околине.
- Уколико наставник не посједује макету мјеста, неопходно је прибјећи импровизацији у оквиру постојећих наставних средстава и дидактичког материјала како би ученици донекле имали представе о области коју обрађују, природна средства (биљке и животиње), модели биљака и животиња , рељефни цртежи, Брајева машина.
- У настави са ученицима оштећеног вида простор уредити на начин да њима буде познат. Уколико долази до измјене простора, ученике обавјестити о томе. Позиција и положај мјеста ученика у учионици потребно је организовати на начин да ученик има могућност да прати наставу, види таблу и чује наставника а све то у зависности од преосталих и функционалне употребе визуелних способности. Пожељно је да позиција мјеста ученика буде у близини табле и катедре наставника. Наставу

концептуализовати на начин да буде у што већој мјери заснована на познатом искуству, конкретним примјерима и очигледним наставним средствима. У настави са ученицима оштећеног вида а који при томе могу да прате визуелне садржаје, пожељно је користити аудиовизуелна средства у циљу што бољег приближавања апстрактних појмова. То се односи на употребу дигиталне технологије и садржаја са интернета у којима су на адекватан начин приказани садржаји који се обрађују.

- Приликом обраде садржаја из медија и комуникације потребно је да рачунари на коме се одржава настава и на коме се ученици оспособљавају за кориштење рачунара, буде опремљена неким од говорних софтвера (читача екрана) за слијепа лица. То подразумјева говорне софтвере као што су: JOWS, NWDA, синтетизатор говора (AnReader), ABBYY FineReader, или неке друге софтвере који омогућавају рад овој популацији ученика.